

SCHAKTNING FÖR OPTOFIBER I LUNDA OCH SKEPPTUNA

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom
fornlämningarna L2016:5245/Lunda 91:1, L2016:8849/Skepptuna 330:1 och
L2015:4896/Skepptuna 164:1 inom fastigheterna Stora Söderby 2:24 och Örby 1:1,
Sigtuna kommun, Stockholms län

TOVE BJÖRK

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3326

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Ett par av de resta stenarna från norra delen av gravfält L2016:5245. Foto från nordöst.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003
Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

© Arkeologikonsult 2020

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

SCHAKTNING FÖR OPTOFIBER I LUNDA OCH SKEPPTUNA

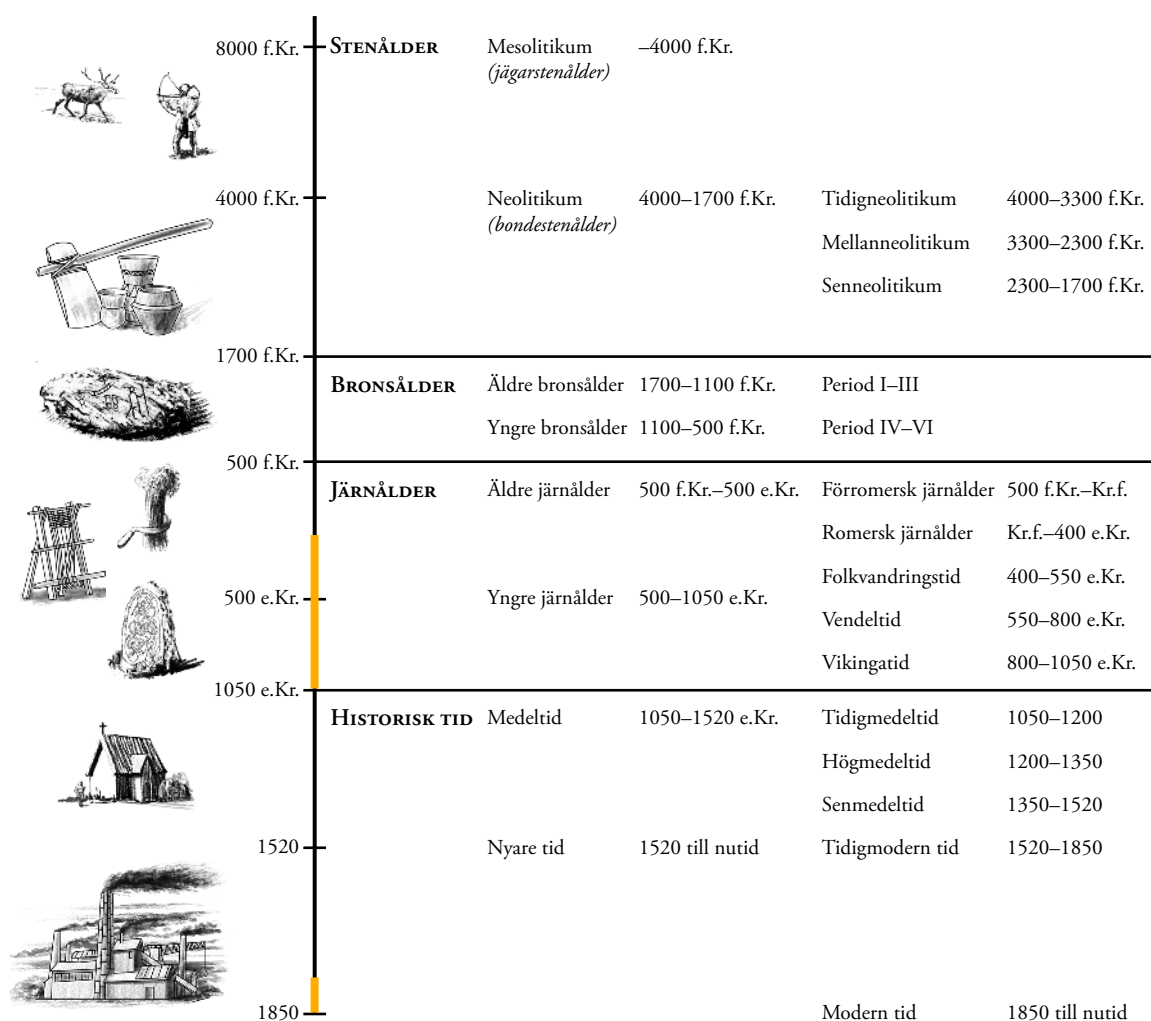
Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom
fornlämningarna L2016:5245/Lunda 91:1, L2016:8849/Skepptuna 330:1 och
L2015:4896/Skepptuna 164:1 inom fastigheterna Stora Söderby 2:24 och Örby 1:1,
Sigtuna kommun, Stockholms län

TOVE BJÖRK

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3326

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

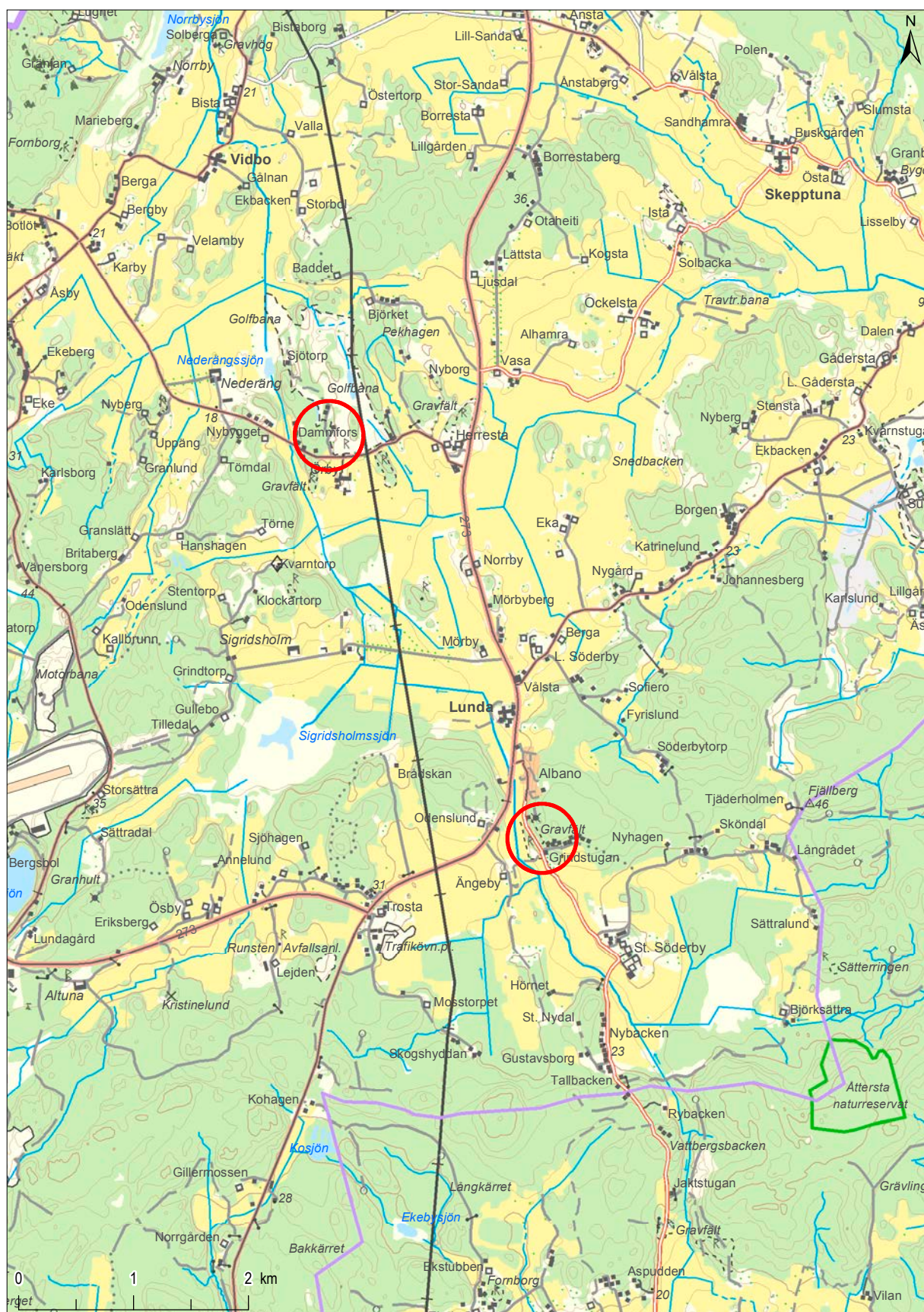
eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ.....	8
RESULTAT	10
Gravfält L2016:5245	10
Boplats L2016:8849	12
Gravfält L2015:4896	13
REFERENSER	14
Litteratur	14
Lantmäteriakt	14
Arkiv och register	14
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	15
BILAGOR	16
Bilaga 1. Schaktbeskrivning	16
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivning.....	16
Bilaga 3. ¹⁴ C-analys	17

Figur 1. Platserna för schaktningsövervakningen i Lunda socken (i söder) och Skepptuna socken (i norr) i Sigtuna. Mot bakgrund av Terrängkartan, skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult har utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheterna Stora Söderby 2:24 och Örby 1:1 i Sigtuna kommun (dnr 431-39182-2019; figur 1). Undersökningen utfördes med anledning av att IP-Only Networks AB skulle gräva ner optokabel i vägen inom gravfält L2016:5245/Lunda 91:1 och L2015:4896/Skepptuna 164:1 samt boplatz L2016:8849/Skepptuna 330:1.

Vid undersökningen inom gravfält L2016:5245 påträffades härdar, gropar, ett kulturlager och en sten-

konstruktion. Härdarna bedöms i nuläget utgöra en del av gravfältet. Stenkonstruktionen och kulturlagret bedöms utgöra rester efter en husgrund från historisk tid, vilket resulterar i en ny övrig kulturhistorisk lämning, L2020:5274.

Inom boplatz L2016:8849 påträffades en härd som ¹⁴C-daterades till folkvandringstid (410–560 e.Kr).

Strax söder om gravfält L2015:4896 framkom ytterligare en härd, vilket resulterar i en ny fornlämning, L2020:5276.

INLEDNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholm (dnr 431-39182-2019) utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fornlämning L2016:5245/Lunda 91:1 (figur 2), L2015:4896/Skepptuna 164:1 och L2016:8849/Skepptuna 330:1 (figur 3). Fornlämning L2016:5844 kom att uteslutas från undersök-

ningen då beställaren beslutat att inte gräva för fiber där. Undersökningen utfördes med anledning av att IP-Only Networks AB skulle gräva schakt för nedläggning av optokabel längs vägen som går genom fornlämningarna. Syftet med undersökningen var att dokumentera eventuella berörda lämningar och kulturlager.

Figur 2. Undersökningsområdet vid gravfält L2016:5245 i Lunda. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:10 000.

Figur 3. Undersökningsområdet vid gravfält L2015:4896 och boplatz L2016:8849 i Skepptuna. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:10 000.

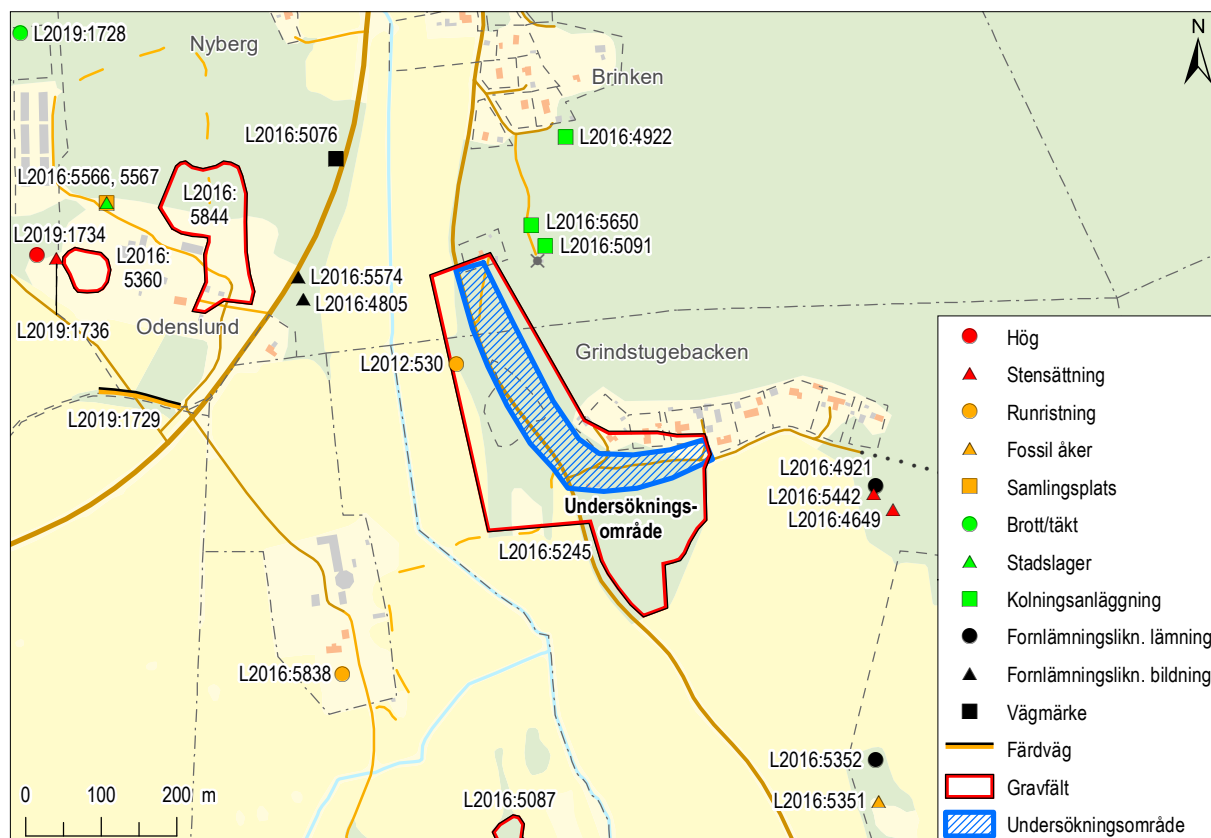
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Området kring Lunda och Skepptuna utgörs av ett varierande kulturlandskap med flacka uppodlade dalgångar och skogbeklädda höjdsträckningar och impediment.

Lunda socken har medeltida ursprung och ingick fram till 1971 i Seminghundra härad då det kom att övergå till Sigtuna kommun. Sockennamnet, *Lundatolft*, omnämns första gången 1310 i Svenskt Diplomatarium (SOFI). Ärkebiskop Nicolaus skriver i ett brev att innebyggarna i köpingen "villula forensis" Folklandstingstad årligen ska erlägga 4 penningar för var gård till sin sockenkyrka Lundatolft (Styffe 1867:279). Folkland är ett begrepp med vikingatida och tidigmedeltida ursprung som syftar på flera min-

dre landområden i ett landskap, vilka hade egen lag och egen lagman. Man antar att tingsplatsen i Attundaland, Folklandstingstad, har legat vid Lunda kyrka.

Gravfältet L2016:5245 utgör ett av Sigtuna kommuns största gravfält och har kallats Stora Söderby-Ängebygravfältet (Bratt, Källman 1985; figur 4). Gravfältet består av 250 anläggningar som utgörs av högar, stensättningar, stenkretsar, resta stenar och en runsten (L2012:530). Norra delen av gravfältet med dess mer varierade gravformer tolkas utgöra gravfältets äldsta del och har daterats till tiden kring Kristi födelse till 200 e.Kr. Den sydöstra delen av gravfältet som huvudsakligen består av högar utgör den yngre delen och kan troligtvis dateras till 550–1050 e.Kr.

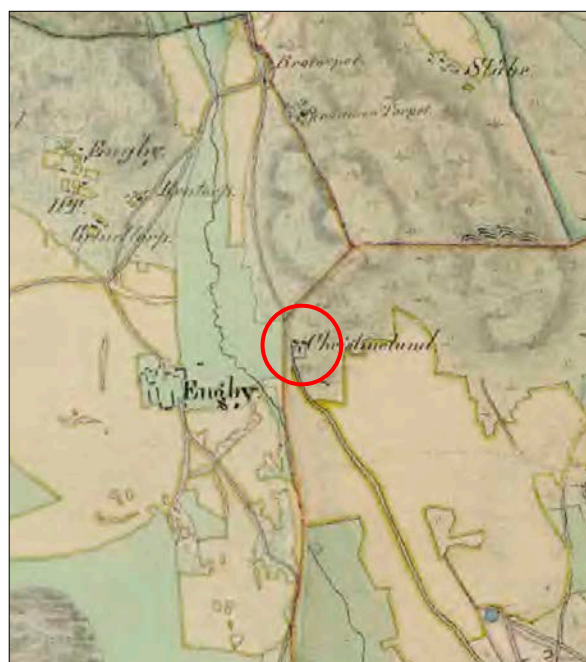

Inom gravfält L2016:5245 finns Grindstugan, en knuttimrad torpstuga, som bostadsområdet Grindstugebacken är namngivet efter. På 1842 års karta kan man se namnet Christinelund som kan vara ett äldre namn på torpet (figur 5) vars ålder är okänd. Torpet har ej återfunnits på någon annan karta än den från år 1842. Idag används torpet som sommarbostad.

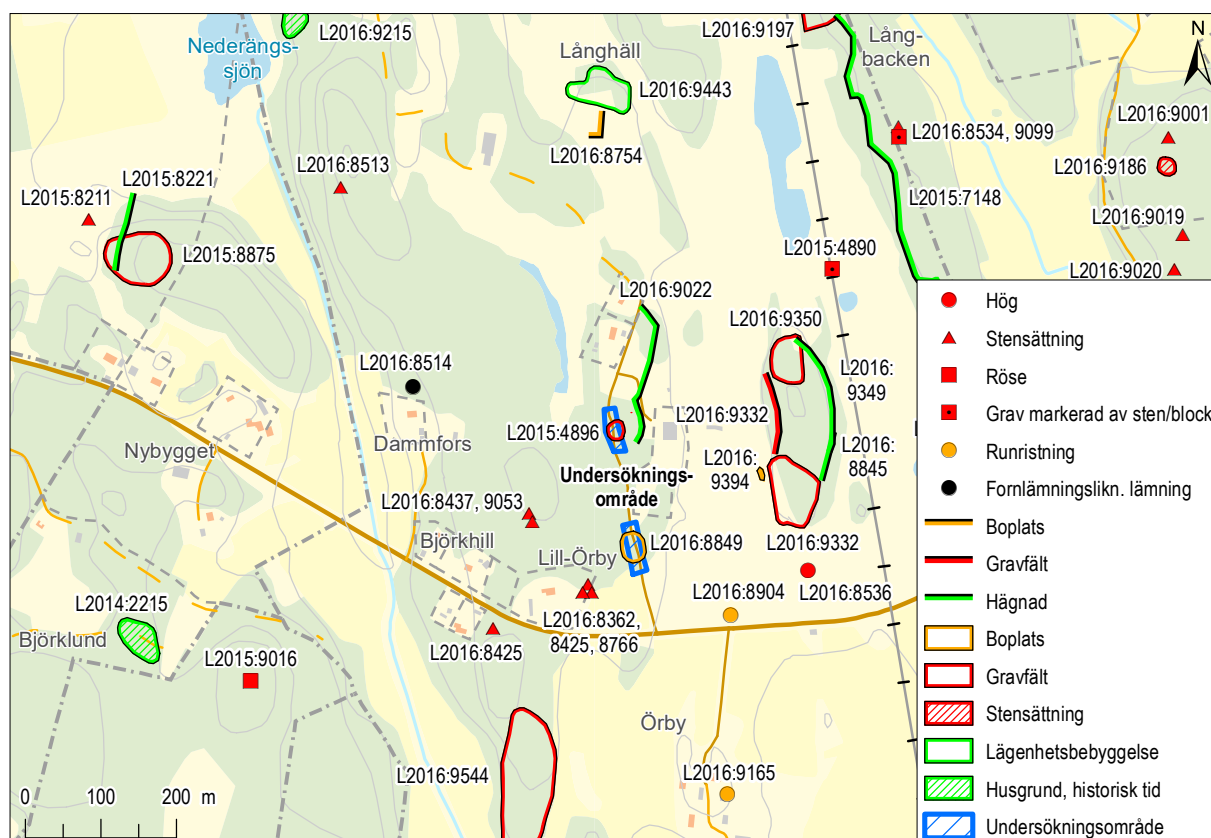
Skepptuna socken är Lundas grannsocken i nordväst, vars namn övertagits av kyrkbyn. Socknen har liksom Lunda socken medeltida ursprung och omnämns år 1287 som *Skieptunum*. Ursprungligen ska Skepptuna ha skrivits Skäfftuna (SOFI).

Boplat L2016:8849 påträffades under en arkeologisk utredning år 2000 (figur 6). Då hittades en härd med innehåll av kol, keramikfragment och sintrad lera. Boplatsens exakta utbredning är okänd.

Gravfält L2015:4896 som är beläget cirka 100 meter norr om boplatsen utgörs av sju runda stensättningar (figur 6).

Figur 5. På 1842 års karta kan ses namnet Christinelund vid platsen där torpet Grindstugan idag ligger. Norr är uppåt i bild. Karta ej rektifierad.

Figur 6. Undersökningsområdet vid Skepptuna och närliggande lämningar enligt Kulturmiljöregistret (KMR). Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:10 000.

RESULTAT

Schaktningsarbetet påbörjades i Lunda socken inom gravfält L2016:5245. Sammantaget grävdes två schakt inom fornlämningen. Schakt 1 som grävdes längs Lundavägen och Grindstugebacken blev cirka 410 meter långt, 0,5 meter brett och 0,5 meter djupt (figur 7). Underlaget utgjordes av påförd sand och grus med en undergrund av morän och berg. Schakt 2 blev cirka 1,7 meter långt, 0,5 meter brett och 0,5 meter djupt. Underlaget utgjordes av mörkbrun fet silt med en undergrund av morän.

Cirka 3,5 km nordväst om gravfält L2016:5245, i Skepptuna socken, ligger boplaten L2016:8849 och gravfält L2015:4896. Inom boplaten upptogs ett schakt på cirka 105 meter som blev 0,5 meter brett samt cirka 0,4–0,5 meter djupt. Underlaget utgjordes av brun silt med en undergrund av morän och berg. Inom gravfält L2015:4896 upptogs ett schakt som blev cirka 65 meter långt och 0,5 meter djupt. Underlaget utgörs av silt och ställvis grov sand med en undergrund av morän.

Samtliga schakt och anläggningar mättes in med RTK-GPS, dokumenterades skriftligt och fotograferades. Efter avslutat schaktningsarbete lades samtliga schakt igen.

Gravfält L2016:5245

I samband med schaktningsarbetet inom gravfält L2016:5245 påträffades fyra härdar (6–9), två gropar (5 och 16), ett kulturlager (12) och en stenkonstruktion (13) (figur 8 och 9).

Stenkonstruktion (13) var synlig ovan mark och i anslutning till denna grävdes ett mindre schakt (schakt 2). Stenkonstruktionen bestod av cirka åtta stenar i storleken 0,50 x 0,45 meter. I anslutning till stenkonstruktionen påträffades ett mörkbrunt siltig kulturlager (12:1–2) med innehåll av tegelkross. Inga fynd påträffades i kulturlagret.

Kulturlagret (12) och stenkonstruktionen (13) utgör spår av någon slags bebyggelse från historisk tid. Det torpnamn som anges i kartmaterialet kan inte

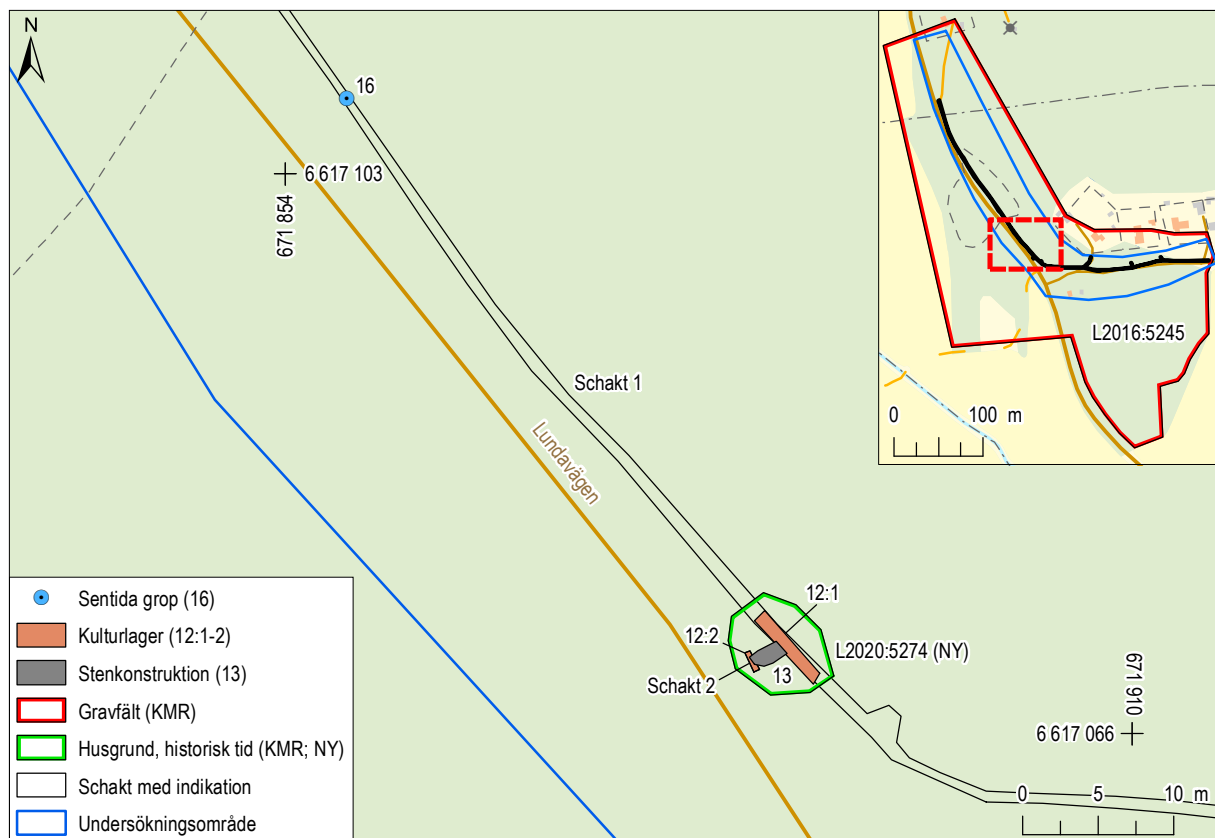

Figur 7. Schaktning längs Grindstugebacken inom fornlämning L2016:5245. Foto från väster.

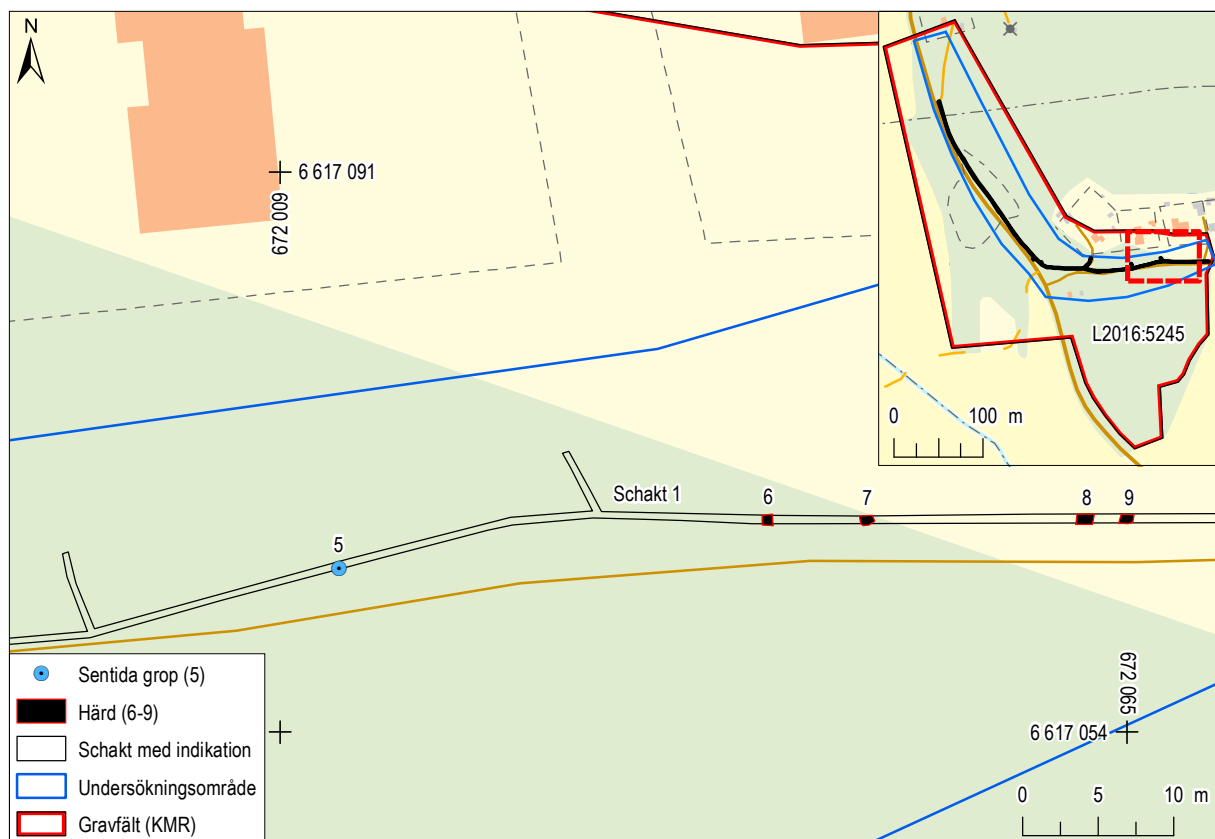
knytas direkt till anläggningarna. Detta resulterar i en ny övrig kulturhistorisk lämning, L2020:5274 (figur 8).

Härdarna påträffades i gravfältets östra del längs en sträcka på cirka 25 meter (figur 9). Samtliga härdar hade rikligt med kol och tre härdar hade skörbrända stenar i fyllningen. Härdarna kan vara spår av aktiviteter på gravfältet men det kan inte uteslutas att de skulle kunna vara en indikation på boplaten.

De två groparna som påträffades låg cirka 100 meter från varandra, varav en av dem (5) mellan 25–30 meter från härdarna. Innehållet i båda groparna utgjordes av brun silt med enstaka stenar, men inga fynd eller spår av förhistorisk eller historisk karaktär. Groparna bedöms som sentida.

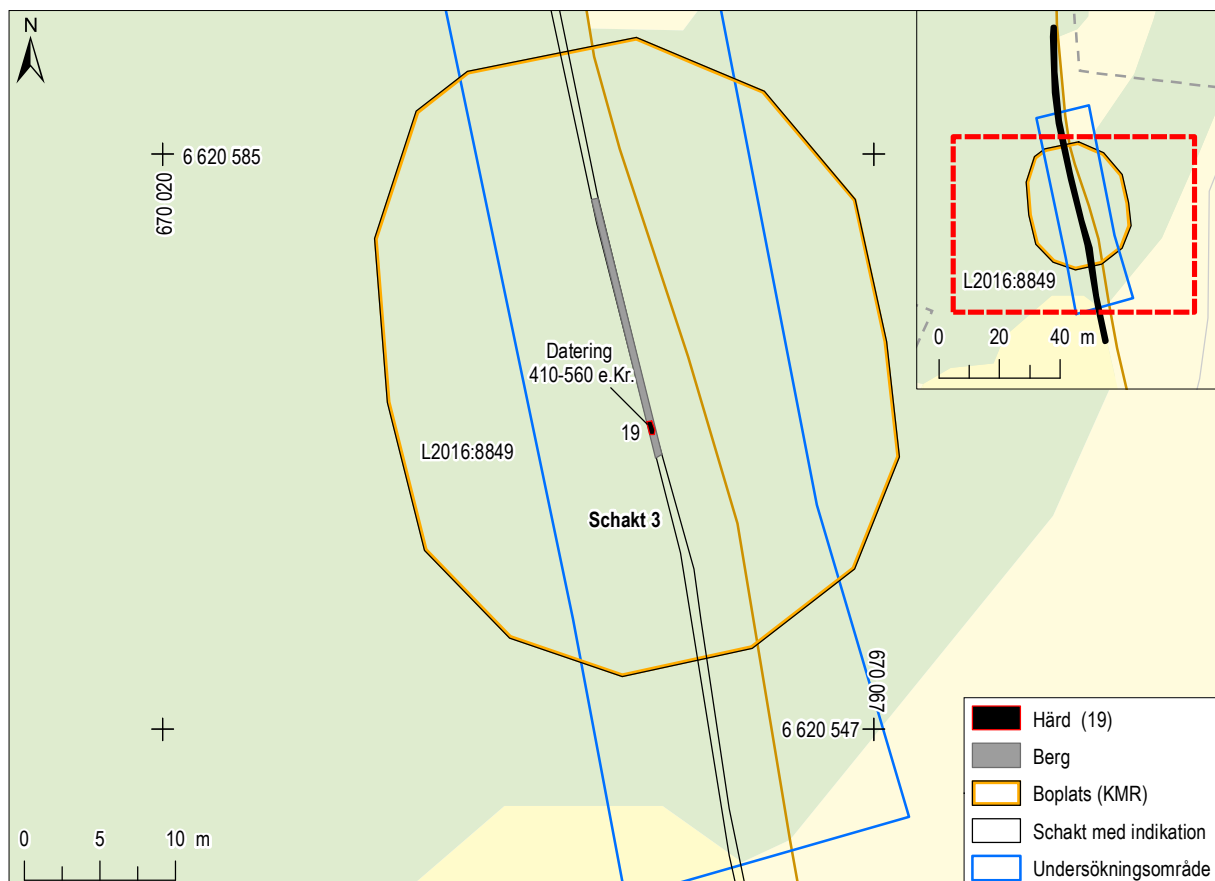
Figur 8. Påträffade anläggningar i centrala delen av gravfält L2016:5245 samt den nyregistrerade lämningen L2020:5274. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:500. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:8 500.

Figur 9. Påträffade anläggningar i östra delen av gravfält L2016:5245. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:500. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:8 500.

Boplats L2016:8849

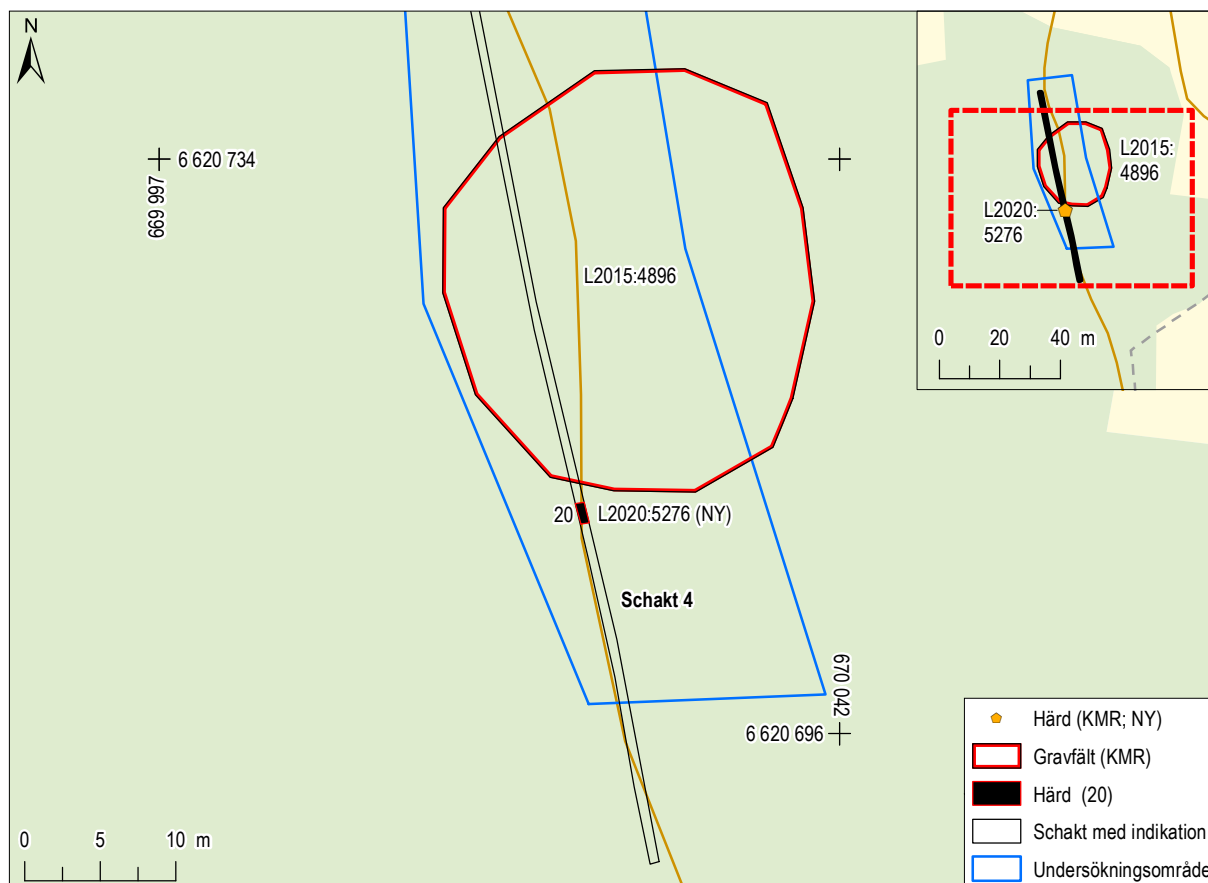
I Skepptuna socken resulterade det upptagna schaktet inom boplats L2016:8849 i en härd (19) med innehåll av kol och skörbränd sten belägen direkt ovanpå berget (figur 10). Ett prov för ^{14}C -analys togs från härden, vilket resulterade i folkvandringstid (410–560 e.Kr.).

Figur 10. Inom boplats L2016:8849 framkom en härd (19). Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:500. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:2500.

Gravfält L2015:4896

I anslutning till gravfält L2015:4896 framkom en hård (20) med innehåll av skörbränd sten (figur 11). Härden har fått bedömningen boplatslämning övrig, L2020:5276.

Figur 11. Cirka 4 meter söder om gravfält 2015:4896 framkom en hård (20). Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:500. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:2 500.

Lämnings-nr (KMR)	RAÄ- nr (FMIS)	Påträffade anläggningar	Undersöknings-status	Lämnings-typ	Antikvarisk bedömning
L2016:5245	Lunda 91:1	4 härder, 2 sentida gropar	Ej undersökt	Gravfält	Fornlämning
L2020:5274	-	1 kulturlager, 1 stenkonstruktion	Delundersökt	Husgrund, historisk tid (NY)	Övrig kulturhistorisk lämning
L2016:8849	Skepptuna 330:1	1 hård	Delundersökt	Boplat	Fornlämning
L2015:4896	Skepptuna 164:1	-	Ej undersökt	Gravfält	Fornlämning
L2020:5276	-	1 hård	Ej undersökt	Hård (NY)	Fornlämning

Figur 12. Tabell över status och nytilkomna fornlämningar i Kulturmiljöregistret (KMR).

REFERENSER

Litteratur

BRATT, P & KÄLLMAN, R. *Kulturminnesvårdsprogram för Sigtuna kommun*. Kulturhistoriskt värdefulla områden. Stockholm 1985. Sigtuna kommun. Länsstyrelsen i Stockholms län.

STYFFE, C-G. 1867. *Skandinavien under unionstiden*. Ett bidrag till den historiska geografien. Stockholm.

Lantmäteriakt

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

A 59-1:1 – Lunda sn

Lunda socken, Stockholms län

Ekonomisk karta 1842

Lantmätare Johan Oskar Gustaf Sydow von och Viktor Dahlgren

Arkiv och register

KMR = Kulturmiljöregistret

SOFI = Språk- och folkminnesinstitutet, ortnamnsregistret

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3326
Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen Stockholms län
Länsstyrelsens dnr:	431-39182-2019
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2019-10-29
Uppdragsnummer Fornreg:	202000882
Beställare:	IP-Only Networks AB
Län:	Stockholm
Landskap:	Uppland
Kommun:	Sigtuna
Socken:	Lunda och Skepptuna
Fastighet:	Stora Söderby 2:24 och Örby 1:1
Berörda lämningar:	L2016:5245/Lunda 91:1, L2015:4896/Skepptuna 164:1, L2016:8849/Skepptuna 330:1 L2020:5274, L2020:5276
Typ av undersökning:	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Undersökningstid, fältarbete:	1–2, 8 april 2020
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare/rapportansvarig:	Tove Björk
Fältpersonal:	Tove Björk
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetsgranskare:	Anna Hed Jakobsson
¹⁴ C-analys:	International Chemical Analysis, Inc.
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs

Fornminnesregistret (FMIS) stängdes ner i början av 2019 och har ersatts av Kulturmiljöregistret (KMR). I denna rapport hänvisas till lämningsnumren i KMR i kartor och text.

BILAGA 1. SCHAKTBESKRIVNING

Schakt-nr	Objekt	Mått (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	Schakt med indikation	410,0 x 0,5	0,5	Brunbeige sand och grus 0,1–0,15 m. Undergrund: morän. Tre stycken anslutande schakt mot norr.
2	Schakt med indikation	1,5 x 0,5	0,5	Mörkbrun silt med tegelkross. Undergrund: morän
3	Schakt med indikation	104,0 x 0,5	0,4–0,5	Brun silt 0,1–0,15 m. Brunbeige sand 0,2 m. Undergrund: berg samt morän.
4	Schakt med indikation	63,0 x 0,5	0,5	Brun silt 0,15–0,2 m. Undergrund: morän.

BILAGA 2. ANLÄGGNINGSBESKRIVNING

Kontext-nr	I schakt	Tolkning	Storlek (m)	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning
5	1	Grop	0,5 x 0,25	0,3	Fyllning av mörkbrun silt med 2–3 stenar. I schaktkant. Sentida.
6	1	Härd	0,6 x 0,6	0,1	Fyllning av sotig silt med kolfragment.
7	1	Härd	0,9 x 0,5	0,18	Fyllning av sotig silt med kolfragment och skörbränd sten.
8	1	Härd	1,0 x 0,6	0,15	Fyllning av sotig silt med kolfragment och skörbränd sten.
9	1	Härd	0,9 x 0,6	0,1	Fyllning av sotig silt med kolfragment och skörbränd sten.
12:1–2	1, 2	Kulturlager	5,5 x 0,5	0,4	Fet mörkbrun silt. Innehåll av tegelkross. Framkom i schakt 1 (12:1) och schakt 2 (12:2).
13	2	Stenkonstruktion	2,0 x 1,2	0,45	Stenstorlek ca 0,50 x 0,45 m. Synlig ovan mark.
16	1	Grop	0,4 x 0,1	0,25	Fyllning av mörkbrun silt. I schaktkant. Ej synlig ovan mark. Sentida.
19	3	Härd	0,9 x 0,35	0,1	Fyllning av sotig silt med kol och skörbränd sten. Ovanpå berget. ¹⁴ C-daterad till 410–560 e.Kr.
20	4	Härd	1,4 x 0,6	-	Fyllning av sotig silt med kol och skörbränd sten.

BILAGA 3. ¹⁴C-ANALYS

INTERNATIONAL CHEMICAL ANALYSIS INC.

¹⁴C-datering av härd 19

ICA ID	Submitter ID	Material Type	Pretreatment	Conventional Age	Calibrated Age
20C/0701	1:110	Charcoal	AAA	1570 +/- 30 BP	Cal 410 - 560 AD

- Calibrated ages are attained using INTCAL13: **IntCal13 and Marine13 Radiocarbon Age Calibration Curves 0–50,000 Years cal BP**. *Paula J Reimer, Edouard Bard, Alex Bayliss, J Warren Beck, Paul G Blackwell, Christopher Bronk Ramsey, Caitlin E Buck, Hai Cheng, R Lawrence Edwards, Michael Friedrich, Pieter M Grootes, Thomas P Guilderson, Haflidi Haflidason, Irka Hajdas, Christine Hatté, Timothy J Heaton, Dirk L Hoffmann, Alan G Hogg, Konrad A Hughen, K Felix Kaiser, Bernd Kromer, Sturt W Manning, Mu Niu, Ron W Reimer, David A Richards, E Marian Scott, John R Southon, Richard A Staff, Christian S M Turney, Johannes van der Plicht. Radiocarbon 55(4), Pages 1869-1887.*
- Unless otherwise stated, 2 sigma calibration (95% probability) is used.
- Conventional ages are given in BP (BP=Before Present, 1950 AD), and have been corrected for fractionation using the delta C13.

Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3326